

پایان نامه کارشناسی ارشد در زبان و ادبیات فارسی

عنوان:

بازتاب ادبیات کهن در «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» اثر مهدی آذریزدی

استاد راهنما:

دکتر مریم شعبان زاده

استاد مشاور:

دکتر محمدعلی محمودی

تحقیق و نگارش:

اکرم عارفی

(این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است)

دی ۱۳۹۰

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بازتاب ادبیات کهن در «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» اثر مهدی آذریزدی قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی توسط دانشجو اکرم عارفی با راهنمایی خانم دکتر مریم شعبانزاده تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

اکرم عارفی

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

نام و نام خانوادگی	امضاء	تاریخ
استاد راهنما: دکتر مریم شعبانزاده		
استاد راهنما:		
استاد مشاور: دکتر محمدعلی محمودی		
داور ۱: دکتر محمدامیر مشهدی		
داور ۲: دکتر عباس نیکبخت		
نماینده تحصیلات تکمیلی: آقای نورمحمد ناظریان		

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب اکرم عارفی تعهد می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: اکرم عارفی

امضاء

تقدیم به:

بچه‌های خوب دیروز، امروز و فردا.

سپاسگزاری

سپاسگزارم از استاد عزیزم خانم دکتر مریم شعبانزاده که بی‌دریغ راهنمایم بودند.
و استاد مشاور گرامی آقای دکتر محمدعلی محمودی
و سایر اساتید گروه زبان و ادبیات فارسی.
همسر عزیزم، راهنما، مشاور و مهربان‌ترین پشتیبانم.

چکیده

«قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» عنوان مجموعه‌ای هشت جلدی است که به همت استاد مهدی آذرزیدی به رشته‌ی تحریر در آمده است. این مجموعه از جهات مختلف واجد اهمیت است. یکی از مهمترین وجوه اهمیت این مجموعه، پیشگامی آن در بازنویسی ادبیات کهن فارسی به زبانی ساده برای کودکان و نوجوانان است. تحقیق حاضر به بررسی تأثیر ادبیات کهن پارسی بر «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» پرداخته و حجم و نوع تغییراتی را که آذرزیدی در فرآیند بازنویسی و بازآفرینی این قصه‌ها اعمال کرده است تبیین و تحلیل می‌کند. به عنوان یک نتیجه‌ی کلی می‌توان اذعان کرد که آذرزیدی در تمام قصه‌هایی که بازنویسی کرده با استفاده از نثری روان، ساده و گویا سبک نگارش را تغییر داده و در محتوا نیز خط فکری و اخلاقی ثابتی را پیگیری کرده است. او در راستای ترویج پیام‌های اخلاقی و اندرزی که مد نظر داشته آن‌قدر ثابت قدم و صریح بوده که حتی در مواردی به طور مشخص وفاداری خود نسبت به متن اصلی قصه را کنار نهاده و مضامین قصه‌ها را برای نیل به هدف اخلاقی و ارزشی خود دگرگون ساخته است. این تغییرات به جز سبک و درون‌مایه، دیگر عناصر قصه را نیز متحول کرده است. گسترش شخصیت و تبدیل شخصیت‌های ایستا به پویا، گسترش کنشگران و پی‌رفت در طرح، همچنین سعی در ارائه‌ی درون‌مایه و توصیف شخصیت به صورت غیر مستقیم از راه گفتگو و کنش و استفاده‌ی فراوان و کاربردی از عنصر گفتگو در همه‌ی قصه‌های بازنویسی شده، از ویژگی‌های بارز بازنویسی وی است.

کلمات کلیدی: ادبیات کودک، بازنویسی، بازآفرینی، مهدی آذرزیدی، قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب.

فهرست مطالب

۱	فهرست مطالب
۸	فهرست جدول‌ها
۱۰	فهرست شکل‌ها
۱۱	۱- فصل اول: کلیات
۱۲	۱-۱- مقدمه
۱۴	۲-۱- آذربیدی و «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب»
۱۴	۱-۲-۱- مهدی آذربیدی
۱۶	۲-۲-۱- قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب
۲۰	۳-۲-۱- منابع کهن پارسی قصه‌های خوب
۲۱	۱-۳-۲-۱- کلیله و دمنه و انوار سهیلی
۲۱	۲-۳-۲-۱- مرزبان‌نامه
۲۲	۳-۳-۲-۱- سندبادنامه و قابوس‌نامه
۲۲	۴-۳-۲-۱- مثنوی مولوی
۲۳	۵-۳-۲-۱- منطق الطیر، مصیبت‌نامه و الهی‌نامه
۲۳	۶-۳-۲-۱- گلستان، بهارستان، روضه‌ی خلد
۲۳	۳-۱- ادبیات کودک و نوجوان
۲۴	۱-۳-۱- تعریف ادبیات کودک و نوجوان
۲۵	۲-۳-۱- تاریخچه ادبیات کودک و نوجوان
۲۶	۳-۳-۱- اهمیت ادبیات کودک
۲۷	۴-۳-۱- انواع ادبیات کودک
۲۷	۵-۳-۱- قصه و تفاوت آن با داستان
۲۸	۶-۳-۱- قصه‌های تمثیلی (فابل)
۲۹	۷-۳-۱- داستان تاریخی و دینی
۳۰	۸-۳-۱- بازنویسی در ادبیات کودک
۳۲	۹-۳-۱- اهداف بازنویسی آثار کهن
۳۳	۱۰-۳-۱- پیشگامان بازنویسی معاصر در ادبیات کودک
۳۴	۴-۱- بررسی عناصر داستان و قصه
۳۵	۱-۴-۱- عنوان داستان
۳۵	۲-۴-۱- شخصیت
۳۷	۳-۴-۱- کنش
۳۸	۴-۴-۱- طرح یا پی‌رنگ
۳۹	۵-۴-۱- درون‌مایه
۴۰	۶-۴-۱- زاویه دید

۴۱ زمینہ	۷-۴-۱
۴۲ لحن	۸-۴-۱
۴۲ شیوہی نگارش	۹-۴-۱
۴۳ گفت و گو	۱۰-۴-۱
۴۴ فصل دوم: بررسی «قصہ‌های کلیله و دمنہ و انوار سہیلی»	
۴۵ مقدمہ	۱-۲
۴۵ عنوان و مأخذ قصہ‌های جلد اول	۲-۲
۴۷ موضوع و خلاصہی قصہ‌های جلد اول	۳-۲
۴۸ شکارچی دانش‌آموز	۱-۳-۲
۴۸ خرگوش با ہوش	۲-۳-۲
۴۹ کیبوتر جہان‌گرد	۳-۳-۲
۴۹ روباہ حیلہ‌گر	۴-۳-۲
۵۰ ہم‌کاری موش و زاغ	۵-۳-۲
۵۰ دوستی کبک و شاہین	۶-۳-۲
۵۱ داوری گریبہ	۷-۳-۲
۵۱ موش آہن‌خوار	۸-۳-۲
۵۲ آدم خیال‌یاف	۹-۳-۲
۵۲ خرچنگ و مرغ ماہی‌خوار	۱۰-۳-۲
۵۳ سنگ پشت پرحرف	۱۱-۳-۲
۵۳ شغال سیاست‌مدار	۱۲-۳-۲
۵۴ کیبوتر بی‌صبر	۱۳-۳-۲
۵۴ مرغان کارآگاہ	۱۴-۳-۲
۵۵ شتر خوش‌باور	۱۵-۳-۲
۵۵ گریبہ‌ی پیرزال	۱۶-۳-۲
۵۶ نیش عقرب	۱۷-۳-۲
۵۶ احتیاط روباہ	۱۸-۳-۲
۵۷ چشم بیمار	۱۹-۳-۲
۵۷ جواب طوطی	۲۰-۳-۲
۵۸ تربیت گرگ	۲۱-۳-۲
۵۸ اشتباہ اردک	۲۲-۳-۲
۵۸ حاضر جوابی بلبل	۲۳-۳-۲
۵۹ دوستی خرس	۲۴-۳-۲
۵۹ گناہ مرغ خانگی	۲۵-۳-۲
۶۰ بررسی عناصر داستان در جلد اول	۴-۲
۶۰ شخصیت	۱-۴-۲
۶۲ کنش	۲-۴-۲
۶۵ طرح	۳-۴-۲

۶۸ ۴-۴-۲ - درون مایه
۷۱ ۵-۴-۲ - زمان و مکان
۷۳ ۶-۴-۲ - زاویه‌ی دید
۷۳ ۷-۴-۲ - سبک و لحن
۷۵ ۸-۴-۲ - گفتگو
۷۷ ۳- فصل سوم: بررسی «قصه‌های مرزبان‌نامه»
۷۸ ۱-۳ - مقدمه
۷۸ ۲-۳ - عنوان و مأخذ قصه‌های جلد دوم
۸۰ ۳-۳ - موضوع و خلاصه‌ی قصه‌های جلد دوم
۸۰ ۱-۳-۳ - آواز بزغاله
۸۰ ۲-۳-۳ - درخت مراد
۸۱ ۳-۳-۳ - ماهی خوار توبه‌کار
۸۱ ۴-۳-۳ - پیاده و سوار
۸۲ ۵-۳-۳ - گریه و موش
۸۲ ۶-۳-۳ - شغال خرسوار
۸۳ ۷-۳-۳ - مرغ آتش خوار
۸۳ ۸-۳-۳ - شیر پرهیزکار
۸۳ ۹-۳-۳ - گریه‌ی شکارچی
۸۴ ۱۰-۳-۳ - روباه و خروس
۸۴ ۱۱-۳-۳ - موش و مار
۸۵ ۱۲-۳-۳ - زشت و زیبا
۸۵ ۱۳-۳-۳ - خرس حسود
۸۶ ۱۴-۳-۳ - الاغ سواددار
۸۷ ۱۵-۳-۳ - سه دزد حریص
۸۷ ۱۶-۳-۳ - حاضر جوانی بزرگمهر
۸۸ ۱۷-۳-۳ - رسم راسویی
۸۸ ۱۸-۳-۳ - پند خرگوش
۸۸ ۱۹-۳-۳ - دوستان ناهل
۸۹ ۲۰-۳-۳ - انوشیروان و باغبان
۸۹ ۲۱-۳-۳ - دانش ناتمام
۹۰ ۴-۳ - بررسی عناصر داستان در جلد دوم
۹۰ ۱-۴-۳ - شخصیت
۹۲ ۲-۴-۳ - کنش
۹۳ ۳-۴-۳ - طرح
۹۶ ۴-۴-۳ - درون مایه
۹۸ ۵-۴-۳ - زمان و مکان
۹۹ ۶-۴-۳ - زاویه‌ی دید

۱۰۰	۷-۴-۳- سبک و لحن
۱۰۱	۸-۴-۳- گفتگو
۱۰۳	فصل چهارم: بررسی «قصه‌های سندبادنامه و قابوس‌نامه»
۱۰۴	۱-۴- مقدمه
۱۰۴	۲-۴- عنوان و مأخذ جلد سوم
۱۰۶	۳-۴- موضوع و خلاصه‌ی قصه‌ها جلد سوم
۱۰۶	۱-۳-۴- فال روباه
۱۰۶	۲-۳-۴- بزرگی شتر
۱۰۷	۳-۳-۴- تربیت فیل
۱۰۷	۴-۳-۴- آتش‌بازی
۱۰۸	۵-۳-۴- کودک هوشیار
۱۰۹	۶-۳-۴- نابینای نکته سنج
۱۰۹	۷-۳-۴- میمون فضول
۱۱۰	۸-۳-۴- صبر روباه
۱۱۰	۹-۳-۴- مورچه و زنبور
۱۱۰	۱۰-۳-۴- حکم قاضی
۱۱۱	۱۱-۳-۴- مرغ زیرک
۱۱۱	۱۲-۳-۴- یک قطره عسل
۱۱۲	۱۳-۳-۴- گریه‌ی سفید
۱۱۲	۱۴-۳-۴- خیاط و کوزه
۱۱۳	۱۵-۳-۴- نیکوکار گناهکار
۱۱۳	۱۶-۳-۴- تجارت و سخاوت
۱۱۳	۱۷-۳-۴- شیر و آب
۱۱۳	۱۸-۳-۴- گفتار خوب
۱۱۴	۱۹-۳-۴- گواهی درخت
۱۱۴	۲۰-۳-۴- نان و حلوا
۱۱۵	۲۱-۳-۴- تونیکی می‌کن و در دجله انداز
۱۱۵	۲۲-۳-۴- جوانمرد با معرفت
۱۱۶	۲۳-۳-۴- خلیفه و حاکم
۱۱۶	۲۴-۳-۴- دانش و پاداش
۱۱۷	۴-۴- بررسی عناصر داستان در قصه‌های جلد سوم
۱۱۷	۱-۴-۴- شخصیت
۱۱۹	۲-۴-۴- کنش
۱۲۱	۳-۴-۴- طرح
۱۲۴	۴-۴-۴- درون‌مایه
۱۲۶	۵-۴-۴- زمان و مکان
۱۲۷	۶-۴-۴- سبک و لحن

۱۲۸.....	۷-۴-۴- گفت و گو
۱۳۰.....	۵- فصل پنجم: بررسی «قصه‌های مثنوی مولوی»
۱۳۱.....	۱-۵- مقدمه
۱۳۱.....	۲-۵- عنوان و مأخذ قصه‌های جلد چهارم
۱۳۲.....	۳-۵- موضوع و خلاصه‌ی قصه‌های جلد چهارم
۱۳۲.....	۱-۳-۵- خر برفت و خر برفت
۱۳۳.....	۲-۳-۵- ریش نجات‌بخش
۱۳۳.....	۳-۳-۵- فرار از مرگ
۱۳۴.....	۴-۳-۵- شیر بی یال و دم
۱۳۴.....	۵-۳-۵- بقال و طوطی
۱۳۵.....	۶-۳-۵- شتردار ساده دل
۱۳۵.....	۷-۳-۵- دانه و دام
۱۳۵.....	۸-۳-۵- سیاست باغبان
۱۳۶.....	۹-۳-۵- بی عقل و با عقل
۱۳۶.....	۱۰-۳-۵- درس عملی
۱۳۷.....	۱۱-۳-۵- کار درست و کامل
۱۳۷.....	۱۲-۳-۵- حکم نا حق
۱۳۸.....	۱۳-۳-۵- موسی و شبان
۱۳۸.....	۱۴-۳-۵- حق شناسی لقمان
۱۳۹.....	۱۵-۳-۵- مریض خیالی
۱۳۹.....	۱۶-۳-۵- اختلاف انگوری
۱۴۰.....	۱۷-۳-۵- زبان حیوانات
۱۴۰.....	۱۸-۳-۵- دشمن در لباس دوست
۱۴۱.....	۱۹-۳-۵- دو غلام
۱۴۱.....	۲۰-۳-۵- فیل شناسی در تاریکی
۱۴۲.....	۲۱-۳-۵- کودک حلوا فروش
۱۴۲.....	۲۲-۳-۵- سلمان کر و شعبان کر
۱۴۳.....	۲۳-۳-۵- کمال الدین حسن
۱۴۳.....	۲۴-۳-۵- آهو در طویله خران
۱۴۴.....	۴-۵- بررسی عناصر داستان در قصه‌های جلد چهارم
۱۴۴.....	۱-۴-۵- شخصیت
۱۴۶.....	۲-۴-۵- کنش
۱۴۸.....	۳-۴-۵- طرح
۱۵۱.....	۴-۴-۵- درون‌مایه
۱۵۳.....	۵-۴-۵- زمان و مکان
۱۵۵.....	۶-۴-۵- سبک و لحن
۱۵۶.....	۷-۴-۵- گفتگو

۶- فصل ششم: بررسی «قصه‌های شیخ عطار» ۱۵۸

- ۱-۶- مقدمه ۱۵۹
- ۲-۶- عنوان و مأخذ قصه‌های جلد ششم ۱۵۹
- ۳-۶- موضوع و خلاصه‌ی قصه‌های جلد ششم ۱۶۰
- ۱-۳-۶- جنس کمیاب و گران ۱۶۰
- ۲-۳-۶- دندان سفید ۱۶۱
- ۳-۳-۶- کودک ماهیگیر ۱۶۱
- ۴-۳-۶- خدا پرست ۱۶۲
- ۵-۳-۶- علاج گدایی ۱۶۲
- ۶-۳-۶- یکی بود دو تا نبود ۱۶۳
- ۷-۳-۶- ریش عابد ۱۶۳
- ۸-۳-۶- حماسه گنجشکی ۱۶۴
- ۹-۳-۶- اسفند دود کن ۱۶۴
- ۱۰-۳-۶- پیر چنگی ۱۶۵
- ۱۱-۳-۶- تجارت و شانس ۱۶۵
- ۱۲-۳-۶- هدیه ۱۶۶
- ۱۳-۳-۶- کودک دانا ۱۶۶
- ۱۴-۳-۶- پند کلاه نمدی ۱۶۸
- ۱۵-۳-۶- دیوانه‌ی نی سوار ۱۶۸
- ۱۶-۳-۶- گدای عاشق ۱۶۹
- ۱۷-۳-۶- آب تازه، آب نو ۱۶۹
- ۱۸-۳-۶- لعنت بر شیطان ۱۷۰
- ۱۹-۳-۶- مار و مارگیر ۱۷۰
- ۲۰-۳-۶- سنگ آسیاب ۱۷۱
- ۲۱-۳-۶- خوشبخت و بدبخت ۱۷۱
- ۴-۶- بررسی عناصر داستان در جلد ششم ۱۷۲
- ۱-۴-۶- شخصیت ۱۷۲
- ۲-۴-۶- کنش ۱۷۵
- ۳-۴-۶- طرح ۱۷۷
- ۴-۴-۶- درون‌مایه ۱۸۰
- ۵-۴-۶- مکان و زمان ۱۸۲
- ۶-۴-۶- لحن و سبک ۱۸۴
- ۷-۴-۶- گفتگو ۱۸۵

۷- فصل هفتم: بررسی «قصه‌های گلستان و ملستان» و «قصه‌های چهارده معصوم» ۱۸۶

- ۱-۷- مقدمه ۱۸۷
- ۲-۷- عنوان و مأخذ قصه‌های جلد هفتم و هشتم ۱۸۸

۱۸۹	۳-۷- موضوع و خلاصه‌ی قصه‌های جلد هفتم و هشتم
۱۸۹	۱-۳-۷- شمردن موی ریش
۱۹۰	۲-۳-۷- فریب رویاه
۱۹۰	۳-۳-۷- حساب سرنوشت
۱۹۰	۴-۳-۷- سفر تجربه
۱۹۱	۵-۳-۷- سیخ کبریت
۱۹۲	۶-۳-۷- پسر سبزی‌فروش
۱۹۳	۷-۳-۷- تندرستی
۱۹۳	۱-۳-۷- اخلاص در عمل
۱۹۴	۴-۷- بررسی عناصر داستان
۱۹۴	۱-۴-۷- شخصیت
۱۹۵	۲-۴-۷- کنش
۱۹۶	۳-۴-۷- طرح
۱۹۷	۴-۴-۷- درون‌مایه
۱۹۸	۵-۴-۷- مکان و زمان
۱۹۹	۶-۴-۷- سبک نگارش
۲۰۰	۷-۴-۷- گفتگو
۲۰۱	۸- فصل هشتم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۰۲	۱-۸- مقدمه
۲۰۲	۲-۸- نقاط اشتراک
۲۰۳	۳-۸- تفاوت‌ها
۲۰۶	۴-۸- نتیجه‌گیری
۲۰۸	۵-۸- پیشنهادات
۲۰۹	فهرست منابع
۲۱۶	چکیده انگلیسی

فهرست جدول‌ها

جدول ۱-۱	مشخصات پایان‌نامه‌ها با موضوع بازنویسی در ادبیات کودک و نوجوان	۱۳
جدول ۲-۱	مشخصات کتاب‌ها با موضوع نقد ادبیات کودک و نوجوان (بازنویسی و جز آن)	۱۳
جدول ۳-۱	مشخصات «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب»	۲۰
جدول ۱-۲	عنوان و مأخذ قصه‌های جلد یکم	۴۶
جدول ۲-۲	شخصیت، انواع و شیوه‌ی ارائه‌ی آن در جلد یکم	۶۱
جدول ۳-۲	کنشگر و انواع آن در جلد اول	۶۲
جدول ۴-۲	وضعیت طرح در قصه‌های جلد یکم، «قصه‌های کلیده و دمنه»	۶۵
جدول ۵-۲	مقایسه‌ی درون‌مایه و شیوه و مکان ارائه‌ی آن در جلد اول با مأخذ	۶۹
جدول ۶-۲	مقایسه مکان و شیوه‌ی توصیف آن در جلد دوم	۷۲
جدول ۱-۳	عنوان و مأخذ قصه‌های جلد دوم	۷۹
جدول ۲-۳	شخصیت، انواع و شیوه‌ی ارائه‌ی آن در جلد دوم	۹۱
جدول ۳-۳	کنشگر و انواع آن در قصه‌ها جلد دوم	۹۲
جدول ۴-۳	وضعیت طرح و تعداد پی‌رفت‌ها در جلد دوم	۹۴
جدول ۵-۳	مقایسه‌ی درون‌مایه و شیوه و مکان ارائه در قصه‌های جلد دوم با مأخذ	۹۶
جدول ۶-۳	مقایسه‌ی مکان و شیوه‌ی توصیف آن در جلد دوم با قصه‌های مأخذ	۹۸
جدول ۱-۴	عنوان و نشانی «قصه‌های سندبادنامه» و قصه‌های مأخذ	۱۰۴
جدول ۲-۴	عنوان و نشانی «قصه‌های قابوس‌نامه» و قصه‌های مأخذ	۱۰۵
جدول ۳-۴	شخصیت، انواع و شیوه‌ی ارائه‌ی آن در جلد سوم	۱۱۸
جدول ۴-۴	کنشگر و انواع آن در جلد سوم	۱۲۰
جدول ۵-۴	طرح و وضعیت پی‌رفت در قصه‌های جلد سوم	۱۲۱
جدول ۶-۴	مقایسه‌ی درون‌مایه و شیوه و مکان ارائه‌ی آن در قصه‌های جلد سوم با مأخذ	۱۲۴
جدول ۷-۴	مقایسه‌ی مکان در قصه‌های جلد سوم با قصه‌های مأخذ	۱۲۶
جدول ۱-۵	نشانی و مقایسه‌ی عنوان قصه‌های جلد چهارم با مأخذ	۱۳۲
جدول ۲-۵	شخصیت، انواع و شیوه‌ی ارائه‌ی آن در قصه‌های جلد چهارم	۱۴۵
جدول ۳-۵	کنشگر و انواع آن در قصه‌های جلد چهارم	۱۴۷
جدول ۴-۵	طرح و وضعیت پی‌رفت‌ها در قصه‌های جلد چهارم	۱۴۹
جدول ۵-۵	مقایسه‌ی درون‌مایه و شیوه و مکان ارائه‌ی آن در قصه‌های جلد چهارم و مأخذ	۱۵۱
جدول ۶-۵	مقایسه‌ی مکان در قصه‌های جلد چهارم با قصه‌های مأخذ	۱۵۴
جدول ۱-۶	عنوان و نشانی قصه‌های جلد ششم و مقایسه با قصه‌های مأخذ	۱۵۹
جدول ۲-۶	شخصیت، انواع و شیوه‌ی ارائه‌ی آن در قصه‌های جلد ششم	۱۷۳
جدول ۳-۶	کنشگر و انواع آن در قصه‌های جلد ششم	۱۷۶
جدول ۴-۶	طرح و وضعیت پی‌رفت‌ها در قصه‌های جلد ششم	۱۷۸
جدول ۵-۶	مقایسه‌ی درون‌مایه و شیوه و مکان ارائه‌ی آن در قصه‌های جلد ششم و مأخذ	۱۸۰
جدول ۶-۶	زمان و مقایسه‌ی مکان در قصه‌ها جلد ششم با قصه‌های مأخذ	۱۸۳
جدول ۱-۷	عنوان و نشانی قصه‌های جلد هفتم و کتاب‌ها مأخذ	۱۸۷

- جدول ۲-۷- عنوان و نشانی قصه‌های جلد هفتم و هشتم و قصه‌های کهن مأخذ ۱۸۸
- جدول ۳-۷- شخصیت، انواع و شیوه‌ی ارائه‌ی آن در هفت قصه‌ی جلد هفتم و هشتم ۱۹۴
- جدول ۴-۷- کنشگر و انواع آن در هفت قصه‌ی جلد هفتم و هشتم ۱۹۶
- جدول ۵-۷- وضعیت طرح و پی‌رفت‌ها در هفت قصه‌ی جلد هفتم و هشتم ۱۹۶
- جدول ۶-۷- مقایسه‌ی درون‌مایه و شیوه و مکان ارائه‌ی آن در هفت قصه‌ی جلد هفتم و هشتم ۱۹۸
- جدول ۷-۷- مقایسه‌ی مکان در جلد هفتم و هشتم با مأخذ کهن ۱۹۹
- جدول ۸-۱- انواع بازنویسی در «قصه‌های خوب برای بچه‌ها خوب» ۲۰۴
- جدول ۸-۲- انواع شخصیت در مجموعه‌ی «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» ۲۰۶

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۱- الگوی کنشگرها ۳۸
- شکل ۱-۲- نمودار فراوانی انواع شخصیت در جلد اول ۶۲
- شکل ۲-۲- کنشگرهای قصه همکاری موش و زاغ ۶۴
- شکل ۳-۲- طرح در قصه‌ی کیبوتر جهان گرد ۶۸
- شکل ۱-۳- نمودار فراوانی انواع شخصیت در جلد دوم ۹۲
- شکل ۱-۴- نمودار فراوانی انواع شخصیت در جلد سوم ۱۱۹
- شکل ۱-۵- نمودار فراوانی انواع شخصیت در جلد چهارم ۱۴۶
- شکل ۲-۵- کنشگرهای قصه‌ی شیر بی‌یال و دم ۱۴۸
- شکل ۱-۶- نمودار فراوانی شخصیت در جلد ششم ۱۷۵
- شکل ۱-۷- نمودار فراوانی انواع شخصیت در هفت قصه از جلد هفتم و هشتم ۱۹۵
- شکل ۱-۸- نمودار فراوانی انواع بازنویسی در «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» ۲۰۵
- شکل ۲-۸- نمودار درصد انواع بازنویسی در «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» ۲۰۵

فصل اول: کلیات

مهدی آذریزدی در مجموعه‌ی هشت جلدی «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» به بازنویسی تعدادی از قصه‌های «کلیله و دمنه»، «مرزبان‌نامه»، «سندبادنامه»، «قابوس‌نامه»، «مثنوی»، «الهی‌نامه»، «مصیبت‌نامه»، «منطق‌الطیر»، «گلستان» و کتاب‌هایی که به تقلید از گلستان نوشته شده، برای کودکان و نوجوانان پرداخته است. این مجموعه اولین نمونه‌ی منسجم بازنویسی شده برای کودکان و نوجوانان است.

اسلامی ندوشن در باره‌ی کار وی گفته است: «بازنویسی مهدی آذریزدی از قصه‌هایی که از متون کهن استخراج می‌کرد، برای نسل‌های جدید ما بسیار آموزنده و اثربخش بوده است. کاری که آذریزدی در این سال‌ها انجام داد، کاری بسیار مفید بود که کم‌تر کسی به این موضوع پرداخت و او جزو اولین کسانی بود که به بازنویسی متون کهن برای کودکان توجه نشان داد» (اسلامی‌ندوشن، ۱۳۸۹). حداد عادل «رییس فرهنگستان زبان و ادب فارسی در پیامی نوشته است که انتشار بیش از ۳۰ اثر نظم و نثر، مهدی آذریزدی را به عنوان یکی از پایه‌گذاران و پیشکسوتان ادبیات کودکان ایران به جامعه فرهنگی معرفی کرد» (وبسایت اختصاصی آذریزدی). مجموعه‌ی «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» که چون نگینی در حلقه‌ی آثار این نویسنده می‌درخشد، بیش از همه درخور توجه است. از این رو بررسی و تحلیل قصه‌های بازنویسی شده‌ی این مجموعه، اهمیت فراوانی دارد. تا کنون تحقیق جامعی که به بررسی و تحلیل قصه‌های این مجموعه در کنار کتاب‌های مرجع آن پرداخته باشد، صورت نگرفته است. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی به همت امید قنبری کتابی با عنوان «زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی استاد مهدی آذریزدی» در سال ۱۳۸۵ منتشر کرد که منبع نسبتاً کاملی درباره‌ی زندگی‌نامه‌ی استاد به شمار می‌رود. در کتاب‌های ادبیات کودک هم هر جا سخن از بازنویسی آمده، نام وی در گوشه‌ای می‌درخشد. اما آیا این مقدار برای نشان دادن عظمت این مرد بزرگ کافی است؟ تحلیل آثار مهدی آذریزدی بیش از این اهمیت دارد که به چند نوشته محدود شود. لازم است پژوهشگران در این زمینه اهتمام خویش افزون نموده با تحلیل زندگی، آثار و اهداف وی بر سطح آگاهی جامعه بیفزایند. در این تحقیق برای بررسی راز ماندگاری اثر، سؤالات زیر پاسخ داده می‌شود:

۱- در ساختار قصه‌ها تا چه حد معیار و الگوی داستان نویسی امروزی رعایت شده است؟

۲- ارتباط قصه‌ها با ادبیات کهن فارسی و شیوه‌ی بازنویسی چگونه است؟

۳- معیار آذریزدی برای بازنویسی قصه‌ها و ارتباط با کودکان چیست؟

در زمینه‌ی بررسی بازنویسی در ادبیات کودک و نوجوان، تألیفات و تحقیقات محدودی صورت گرفته که بیشتر شامل پایان‌نامه است. در جدول ۱-۱ با این پایان‌نامه‌ها در مقطع کارشناسی ارشد آشنا می‌شویم.

جدول ۱-۱- مشخصات پایان‌نامه‌ها با موضوع بازنویسی در ادبیات کودک و نوجوان

سال	دانشگاه	استاد راهنما	تحقیق و نگارش	پایان‌نامه
۱۳۵۵	مدرسه عالی شمیران	حسن صدرحاج سید جوادی	شایسته گلرخی	بررسی داستان‌های مناسب بوستان سعدی برای کودکان و نوجوانان
۱۳۶۶	دانشگاه تهران	ثریا غزل ایاغ	صدیقه هاشمی نسب	بررسی جنبه‌های مختلف بازنویسی از ادبیات کلاسیک ایران برای کودکان و نوجوانان
۱۳۸۰	دانشگاه تربیت مدرس	غلام حسین غلام حسین زاده	نرگس رضایی	بررسی ساختار داستان‌های حیوانات در ادبیات کودکان از سال ۱۳۵۸ تا پایان جنگ (گروه سنی ب و ج)
۱۳۸۴	دانشگاه یزد	یدالله جلالی‌پندری	مریم کریم‌زاده	تأثیر شاهنامه در ادبیات کودکان (بررسی بازآفرینی و بازنویسی‌های شاهنامه برای کودکان و نوجوانان)
۱۳۸۶	دانشگاه تربیت مدرس	غلامحسین غلامحسین زاده	احنان طاحون	بررسی بازنویسی متون ادب کهن فارسی برای کودکان در دهه ۷۰ (برای گروه سنی ب و ج)

در زمینه‌ی نقد کتاب‌های کودک و نوجوان و قصه‌های کهن، شامل بیان مبانی و یا نقد موردی کتاب کودک و نوجوان و قصه‌ها، کتاب‌هایی به چاپ رسیده که در جدول ۱-۲ مشخصات آن‌ها درج شده است.

جدول ۱-۲- مشخصات کتاب‌ها با موضوع نقد ادبیات کودک و نوجوان (بازنویسی و جز آن)

سال	انتشارات	شهر	نویسنده	نام کتاب
۱۳۷۱	سروش	تهران	صدیقه هاشمی نسب	کودکان و ادبیات رسمی ایران
۱۳۷۸	سروش	تهران	محمدهادی محمدی	روش شناسی نقد ادبیات کودکان
۱۳۸۱	چیستا	تهران	محمدهادی محمدی	صمد ساختار یک اسطوره
۱۳۶۴	کانون فرهنگ و هنر اسلامی	تهران	علیرضا مرتضوی کرون	ضوابط و اصول نقد کتاب‌های کودک و نوجوان
۱۳۸۷	آبیژ	تهران	علی رؤوف	راهنمای نقد کتاب کودک و نوجوان
۱۳۸۹	سخن	تهران	قدسیه رضوانیان	ساختار داستانی حکایت‌های عرفانی

پایان‌نامه‌های نام برده شده در جدول ۱-۱ صرفاً به بیان آماری داستان‌ها و یا به بخش‌های خاصی از بازنویسی ادبیات کهن توجه کرده‌اند. کتاب‌هایی که در زمینه‌ی نقد نوشته شده‌اند، به بیان مبانی و اصول پرداخته و در محور نقدهای موردی نیز قصه‌های بازنویسی شده -به ویژه قصه‌های آذربیدی- قرار ندارد. فرضیه‌های زیر، نویسنده‌ی این سطور را بر آن داشت تا به نقد و تحلیل و مقایسه‌ی مجموعه‌ی «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» اقدام کند:

- ۱- آثار آذربیدی ادبیات کودک و نوجوان ایران را -بخصوص در زمینه‌ی بازنویسی- متحول کرد.
- ۲- بررسی ساختار «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب»، راز موفقیت این مجموعه را آشکار می‌کند.
- ۳- زبان سلیس و دل‌نشین آذربیدی ارتباط دهنده‌ی کودک و نوجوان و گنجینه‌ی ادب فارسی است.

بر این اساس اهداف و کاربردهای تحقیق را می‌توان در سه جمله‌ی زیر خلاصه کرد:

۱- معرفی آذربیدی و مجموعه‌ی «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب».

۲- تحلیل و بررسی قصه‌ها برای یافتن راز موفقیت این مجموعه و ارائه‌ی معیار و شیوه‌ی مناسب در نقد آثار کودک و نوجوان به ویژه بازنویسی‌ها برای نقادان.

۳- بالا بردن سطح کتاب کودک و نوجوان و کمک به نویسندگانی که سعی در بازنویسی آثار کهن دارند. محدوده‌ی تحقیق شامل قصه‌های بازنویسی شده از آثار کهن فارسی در مجموعه‌ی «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب» است. ابتدا مأخذ هر قصه از منبع کهن استخراج می‌شود. سپس مقایسه‌ای در عنوان، موضوع و عناصر و اجزای قصه‌ها با مأخذ صورت می‌گیرد. در این بین سبک و سیاق و نقاط قوت و ضعف قصه‌های آذربیدی در این مجموعه به روشنی آشکار خواهد شد.

۱-۲- آذربیدی و «قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب»

۱-۲-۱- مهدی آذربیدی

سال ۱۳۰۱ شمسی، زمانی که هنوز کودک، شهروند محسوب نمی‌شد و در جامعه حقی برای او وجود نداشت، خانواده‌ای فقیر در آبادی خرمشاه در حومه‌ی یزد، کودک تازه تولد یافته‌ی خود را مهدی نام نهاد. فقر که نمی‌توانست مانع از رشد کودک باشد، در کنار او قد می‌کشید تا در سال‌های بعد، چهره‌ی کریه خود را تحت عنوان فقر فرهنگی بنمایاند. در آغازین سال‌های زندگی، قلب بزرگ مهدی که تنگ‌دستی را واقعی ننهاده بود، تحت فشار فقر فرهنگی آزرده شد. مهدی آذربیدی، آن‌طور که در خاطرات خود ذکر کرده با وجود فقر و تنگ‌دستی، نخستین تجربه‌ی حسرت را در محرومیت از کتاب‌های پسر خاله‌ی بی سوادش متحمل شد. (آذربیدی، ۱۳۸۵: ۲۸). حسرت داشتن گلستان در هشت سالگی، عشق خواندن را در او شعله‌ور کرد. آن سال‌ها «تنگ‌دستی خانواده‌ها و نیاز آن‌ها به کار کودکان، به همراه باورهای اجتماعی و دینی برخی خانواده‌ها که مدرسه‌ها را مرکز فساد و کژروی فرزندان خود می‌دانستند» (محمدی و قائینی، ۱۳۸۴، ج ۵: ۵۳) شرایط سختی برای آموزش او به وجود آورد. پدر مهدی نیز مدرسه را عامل فساد اخلاقی می‌دانست؛ از این رو خواندن و نوشتن را در خانه به او آموخت. او ناچار، خردسالی را با کار در صحرا و باغ و زمین زراعی کنار پدرش سپری کرد. تنها اقبالش در آموزش سخت‌گیری‌های مذهبی پدر بود که باعث آموختن قرآن در کودکی از پدر و مادر بزرگ و خواندن تعداد اندکی کتاب‌های مذهبی در خانه، از جمله «معراج السعاده» و «حلیه المتقین» شد.